Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Subdirecció General de Plurilingüisme
Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Tractament integrat de llengües i continguts (TILC)

Què és el TILC?

El tractament integrat de llengües i continguts (**TILC**) consisteix en *el tractament dels continguts d'una o més disciplines no lingüístiques —ciències, història, matemàtiques, educació artística...— conjuntament amb els elements lingüístics necessaris per a aprendre'ls d'una o més llengües.*

En les activitats d'ensenyament-aprenentatge, doncs, depenent del tipus d'unitat (seqüència, tasca, projecte...), s'hi poden tractar continguts d'una o més matèries tot fent ús d'una o més llengües, i cada llengua pot ser la L1 dels aprenents —o d'una part—, una L2 —de tots o de part dels aprenents—, o una nova llengua (L3, L4..., en el cas de l'alumnat immigrat), o una primera —o segona— llengua estrangera curricular (LE).[1]

Principis

El TILC, a partir de la recerca i bones pràctiques realitzades en diversos contextos arreu del món on s'han aplicat modalitats variades de tractament conjunt de llengües i continguts, i les experiències d'immersió realitzades a casa nostra, ha establert un conjunt de **principis** ben fonamentats:

1 Un element clau del TILC és **l'adquisició dels continguts** de les matèries no lingüístiques. Aquests continguts, però, no estan constituïts només per l'aprenentatge de fets o la memorització de la definició de conceptes, sinó per la comprensió profunda dels **conceptes clau**, l'adquisició contextualitzada dels **procediments** propis de cada àrea per a construir-los, i la capacitat de reflexió i les **estratègies cognitives** necessàries per a aplicar aquests sabers on i quan la tasca ho requerisca.

2 **El llenguatge és un instrument** necessari en la construcció d'aquests sabers de les àrees no lingüístiques, tant en la L1, com en la L2 o en una llengua estrangera curricular. Els coneixements que es construeixen, especialment els més abstractes, no són independents del llenguatge utilitzat per a elaborar-los. No són elements autònoms que passen de la ment del professor o de les pàgines dels llibres de text als alumnes a través del llenguatge. Més aviat són constructes únics, configurats de manera personal pels aprenents mitjançant el llenguatge en el moment de l'adquisició. Com més ric i matisat és el llenguatge que s'hi fa servir, més profunds i complexos són els coneixements elaborats.

3 Hi ha, doncs, una unitat indestriable llengua-continguts. L'infant, de petit, al mateix temps que adquireix la llengua aprèn els continguts de la cultura en què es socialitza. Però ja dins del sistema educatiu, a mesura que el

[1] **L1** o **primera llengua** es refereix a la llengua que els infants aprenen en el seu entorn personal més proper (quan es relacionen amb la mare, pare, germans, altres membre de la família); és freqüent en societats multilingües que els infants tinguin més d'una L1. **L2** o **segona llengua** es refereix a aquelles llengües apreses després del període de maduració cognitiva amb un cert grau d'autoconsciència. Dins les L2 es distingeix entre les L2 apreses en contacte amb la societat que les usa i les **LE**, és a dir les **llengües estrangeres** que s'aprenen fora del territori on es parlen habitualment. En el nostre context, el català pot ser per a alguns alumnes la L1 o la L2 i el castellà es troba en la mateixa situació.

currículum va incorporant sabers propis de les diverses disciplines científiques i els processos de construcció i vehiculació d'aquests sabers, el llenguatge necessari per a adquirir-los va tornant-se necessàriament més complex i descontextualitzat, i planteja demandes cognitives més elevades. Aquest llenguatge complex, descontextualitzat i lligat a les demandes cognitives del contingut —el **llenguatge acadèmic**—, s'ha de desenvolupar necessàriament al mateix temps que els continguts de les àrees no lingüístiques.

4 La competència en aquest llenguatge acadèmic, que presenta característiques i exigències cognitives molt diferents del llenguatge conversacional, no pot ser adquirida plenament en l'àrea de llengua, de manera descontextualitzada i necessàriament artificial, i exigeix ser construïda, conjuntament amb els continguts, en el context de les matèries no lingüístiques, tant en els aspectes generals de totes (**llenguatge acadèmic general**), com en els específics de cada una (**llenguatge específic de l'àrea**).

5 La construcció simultània dels sabers de les àrees no lingüístiques i del llenguatge acadèmic, només pot realitzar-se amb èxit mitjançant activitats d'aprenentatge que exigeixin posar en joc **destreses cognitives** d'ordre superior, que permeten el processament profund de la informació i el desenvolupament d'habilitats cognitivolingüístiques [2] cada vegada més complexes.

6 Aquesta informació, en la societat tecnològica en què vivim, sol procedir de fonts molt variades, és vehiculada mitjançant llengües i sistemes semiòtics diversos, i s'hi accedeix a través de tecnologies que evolucionen constantment. La capacitat de processar aquesta informació múltiple i diversa és essencial en el món actual per a la construcció dels sabers, especialment quan s'hi van incorporant ràpidament noves tecnologies que comporten noves maneres de significar, de pensar i de comunicar. D'altra banda, la necessitat d'adquirir i d'usar aquesta multicompetència en la construcció dels sabers disciplinaris converteix les **TIC** en paisatge indispensable en el tractament integrat de les llengües i els continguts.

7 Tots aquests aprenentatges es realitzen en el marc lingüístic i cultural més o menys complex de la classe. Allí, cada alumne s'apropia els nous sabers des de les seues experiències culturals i maneres de pensar i actuar prèvies, construïdes potser mitjançant una llengua diferent de la llengua vehicular de l'escola, i a través de les quals ha anat bastint la seua pròpia identitat. És sobre aquests fons de sabers i experiència que el TILC vol construir els nous aprenentatges en un clima afectiu que els done seguretat i confiança, que els proporcione l'ajut necessari, i que no amenace la seua identitat.

8 El TILC, doncs, defuig un model d'educació transmissiu i demana una **pedagogia transformadora**. El seu objectiu és, com hem dit, que els

[2] Entenem per habilitats cognitivolingüístiques les formes de construcció i comunicació del coneixement, que relacionen un tipus de text amb el procés cognitiu pel qual s'hi ha arribat.

alumnes construeixin els sabers sobre la base de les seues experiències prèvies i del propi bagatge cultural. I que ho facin des d'una perspectiva crítica, amb les tecnologies i estratègies més actuals, sense conformar-se a fer un refregit dels coneixements ja presents en els llibres o transmesos pels professors. Han de tenir l'oportunitat de construir els seus propis sabers en resposta a problemes i qüestions ben actuals del medi local o global, i d'adoptar una actitud compromesa i activa socialment envers aquestes qüestions i problemes. En definitiva: es proposa que comprenguin el medi social, natural i tecnològic en tota la seua complexitat per tal de transformar aquesta comprensió en instrument per al progrés, la transformació de l'entorn i el benestar de les persones.

Per què és tan important el TILC ara?

Tot i que el TILC té el seu origen en els programes inicials d'immersió, en la seua formulació actual no solament resulta imprescindible en l'ensenyament-aprenentatge d'una segona llengua o d'una llengua estrangera; sinó que, a partir de la recerca més recent, va prenent forma la idea que és l'enfocament més adient quan la llengua d'instrucció dels alumnes és la seua primera llengua.

Per això, a hores d'ara el TILC és un enfocament indispensable a l'aula, per millorar el nivell de tots els alumnes en totes les matèries i també per afrontar la complexitat i diversitat inherents a qualsevol model d'educació plurilingüe i intercultural:

- Perquè, a partir de la recerca teòrica i de l'aplicació pràctica en diversos països, s'ha constatat que els continguts acadèmics de les matèries han de ser adquirits juntament amb els recursos lingüístics necessaris per a construir-los, sigui en la llengua pròpia, en una segona llengua o en una llengua estrangera.
- Perquè, pel que fa a les llengües estrangeres, és l'única manera d'obtenir una competència superior mitjançant el seu ús vehicular en programes AICLE, sense augmentar-ne la dedicació horària.
- Perquè aquest alumnat no es pot esperar a dominar la llengua principal d'escolarització abans d'aprendre els continguts de les matèries. Aquest aprenentatge ha de ser simultani a l'adquisició de la llengua.
- Perquè l'adquisició dels continguts de les matèries no lingüístiques per part de l'alumnat de procedència estrangera exigeix un tractament específic ja que la seua competència en la llengua curricular sol ser baixa, o els seus coneixements disciplinaris, insuficients; o bé aquests alumnes presenten nivells diversos de competències i coneixements a l'aula.
- Perquè desenvolupar l'actuació didàctica amb un alumnat tan heterogeni mitjançant materials curriculars pensats generalment per a un alumnat la L1 del qual és la llengua vehicular exigeix estratègies didàctiques i organitzatives complexes.

Objectius

El TILC ha de proposar-se, doncs, els objectius següents:

- Ensenyar els continguts acadèmics de les diferents disciplines acadèmiques tot proporcionant simultàniament competències en la llengua o llengües amb què aquests continguts són construïts. Les matèries no lingüístiques han de contemplar aspectes de llengua associats a les necessitats de la disciplina. L'aprenentatge de les llengües, d'altra banda, s'ha de plantejar des de l'ús que se'n fa en contextos reals, com a les àrees no lingüístiques.
- Promoure l'èxit acadèmic de tot l'alumnat i, de manera especial, del més vulnerable —tant si es tracta d'alumnes d'origen estranger com d'alumnat procedent d'entorns socioeconòmics i sociocultural deprimits.

Per assolir aquests objectius, cal plantejar-ne, al mateix temps, uns altres d'estratègics:

- Promoure l'acció coordinada i el creixement professional del professorat, imprescindibles per a ensenyar llengua com a eina transversal de tots els àmbits.
- Potenciar un canvi en l'ensenyament-aprenentatge de totes les matèries, la incorporació del multialfabetisme i l'ús de les TIC dins el marc d'una pedagogia crítica i transformadora.

Avantatges i exigències del TILC

D'entrada, el TILC proporciona un context didàctic molt favorable per a l'adquisició de les llengües i a la construcció dels continguts de les àrees no lingüístiques:

- *Pel que fa a les llengües, els continguts de les matèries no lingüístiques*:
  - Constitueixen contextos òptims per a l'aprenentatge de la llengua en els quals aquesta s'adquireix a través de materials i tasques autèntiques, que responen als interessos i necessitats de l'alumnat, i que garanteixen la seua motivació.
  - Diversifiquen els àmbits en què la llengua pot ser usada, respecte a les classes convencionals de llengua.
  - Promouen, per tant, l'adquisició d'una gran varietat de gèneres textuals orals i escrits, tant en comprensió com en producció.
- *Pel que fa als continguts, les llengües*:
  - Proporcionen el llenguatge de la matèria que s'aprèn: lèxic i gèneres de text específics.
  - Constitueixen el suport de les estratègies per a aprendre l'àrea: d'una banda les estratègies d'interacció, comprensió i expressió, tant orals com escrites (parlar, llegir i escriure per aprendre), necessàries per a la construcció de coneixements, i l'adquisició i processament de la informació; d'altra, les funcions cognitivolingüístiques, a mitjan camí entre la cognició i la llengua, que són les eines bàsiques per a la construcció dels diferents tipus de gèneres de text i determinen les diferents maneres d'aprendre

els continguts de les àrees no lingüístiques.

Un bon plantejament del TILC, en general, aconsegueix un alt rendiment en els continguts disciplinaris, enriqueix l'habilitat en l'ús de la llengua vehicular, especialment en els alumnes que no la tenen com a L1, i desenvolupa les destreses metacognitives, la consciència crítica i la perspectiva intercultural dels aprenents.

Aconseguir aquests objectius tan valuosos, però, exigeix unes condicions d'aplicació a l'aula gens intuïtives ni rutinàries, sinó emmarcades en la teoria, recerca i bones pràctiques que han de constituir els fonaments del TILC.

Contextos on pot ser aplicat el TILC

El projecte del Consell d'Europa *Llengües en l'educació, llengües per a l'educació*, proposa una estructura en la qual les llengües de l'escola —llengua primera, llengua segona, llengua estrangera o nova llengua (per als nouvinguts), siguin estudiades no solament com a àrees específiques sinó també treballades com a llengües vehiculars.

Des d'aquesta perspectiva, el TILC, com a ús vehicular singular, pot ser aplicat en diferents contextos mitjançant modalitats específiques:

- *En l'ús vehicular del català* —llengua principal d'escolarització— *com a L1.* [En **L1**]
- *En l'ús vehicular del català amb l'alumnat de procedència estrangera.* [**En el suport lingüístic**]
- *En l'ús vehicular del català amb l'alumnat de llengua inicial castellana*. [**En immersió**]
- *En l'ús vehicular de les llengües estrangeres*. [**AICLE**]
- *En l'ús vehicular del castellà amb alumnat de llengua inicial catalana, en entorns de catalanització màxima, com a reforç de l'ensenyament del castellà com a àrea.* [**En el reforç lingüístic**]

Rarament, però, es donen a l'aula contextos purs com els descrits. Una realitat freqüent en els centres són les **classes més o menys multilingües**, on hi ha presents alumnes amb diferents llengües i cultures, i diferents nivells de competència en la llengua vehicular, per als quals aquesta llengua vehicular —generalment el català— pot ser la L1, La L2 o una nova llengua.

És en aquesta situació on el TILC ha de desplegar tota la seua riquesa de recursos variats —*construcció dialògica dels coneixements, agrupament flexible dels alumnes, aprenentatge cooperatiu,* etc.*...*— per adequar la intervenció didàctica a la diversitat de l'alumnat a l'aula.

Implicació del professorat

És evident que la primera obligació del professor de qualsevol disciplina acadèmica és garantir que els alumnes assoleixin els objectius que prescriu el currículum mitjançant la metodologia més rigorosa, eficaç i motivadora per als alumnes.

Dins el plantejament TILC, a més a més, cada professor, qualsevol que sigui la disciplina acadèmica que imparteix, ha de familiaritzar-se amb el llenguatge acadèmic —el general i el propi de la seua àrea—, amb les seues formes i estructures lingüístiques, i les seues exigències cognitives, i amb les estratègies didàctiques necessàries per a facilitar que els alumnes l'aprenguin i, alhora, l'utilitzen en la construcció dels continguts de l'àrea.

En un primer moment, el professor de qualsevol de les matèries no lingüístiques pot pensar que aquest enfocament li planteja tasques d'ensenyament-aprenentatge innecessàriament més complexes; o bé que li fa assumir una responsabilitat —l'ensenyament de continguts de llengua— que no li pertoquen. Ha de pensar, però, en primer lloc, que com ha posat de manifest la recerca més recent "aprendre ciència és aprendre el llenguatge de la ciència" i que per tant el llenguatge acadèmic entra de ple en les seues atribucions i responsabilitats com a ensenyant; i en segon lloc, que el desconeixement d'aquest llenguatge és el primer factor de fracàs escolar per als alumnes que el Consell d'Europa anomena "vulnerables" (alumnes nouvinguts i alumnes procedents d'entorns familiars socioeconòmicament i socioculturalment deprimits), motiu pel qual el seu tractament explícit en l'ensenyament de totes i cada una de les disciplines acadèmiques esdevé absolutament necessari.

Haurà de pensar també que la coordinació amb el professorat de llengües serà necessària, i possiblement també amb el professorat d'altres disciplines en el cas quasi probable que es plantege algun projecte de treball interdisciplinari.

Tot i així els resultats s'ho valen i, afortunadament, a l'hora d'implicar-se en el TILC, tindrà a la seua disposició —especialment en aquesta pàgina Web— un ric arsenal de reflexions, recerques, propostes i materials que enriquiran el seu treball a l'aula. I a més a més, l'ajudaran a obrir-se a noves experiències i facilitaran el seu desenvolupament professional teòric i pràctic.

Per a saber-ne una mica més

CASAS, M. (Coord.) (2005): *Ensenyar a parlar i escriure ciències socials*. Barcelona: Rosa Sensat.

JORBA, J. i *alt.* (1998): *Parlar i escriure per a aprendre*. *Ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars.* Barcelona: ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.

LAPLANTE, B. (2008): "Aprendre a parlar ciències en la immersió: implicacions en les altres matèries", *Caixa d'eines*, núm. 1, pp 36-59.

LEMKE, J. L. (1997): *Aprender a hablar ciencia: lenguaje, aprendizaje y valores.* Barcelona: Paidós.

LORENZO, F. i *alt.* (2011): *Educación bilingüe. Integración de contenidos y segundas lenguas.* Madrid: Síntesis.

MARTÍNEZ VARGAS, J. (2008): "El tractament integrat de llengua i continguts mitjançant una unitat temàtica", *Cantabou,* núm. 29, pp 6-9. En línia: http://www.iifv.ua.es/UEM/Cantabou29.pdf

MET, M. (1999): "Impulsando el desarrollo de la segunda lengua mediante la enseñanza de contenidos", Infancia y Aprendizaje, 1999, 86, 13-26

PASCUAL, V. (2006): *El tractament de les llengües en un model d'educació plurilingüe per al sistema educatiu valencià.* València: Generalitat Valenciana.

PASCUAL, V. (2008): "Components i organització d'una unitat amb un tractament integrat de llengua i continguts en una L2", *Caplletra*, núm. 45, pp 121-152.

SANMARTÍ, N. (Coord.) (2003): *Aprendre ciències tot aprenent a escriure ciència*: Barcelona: Edicions 62.

Vicent Pascual Granell
Juny 2015